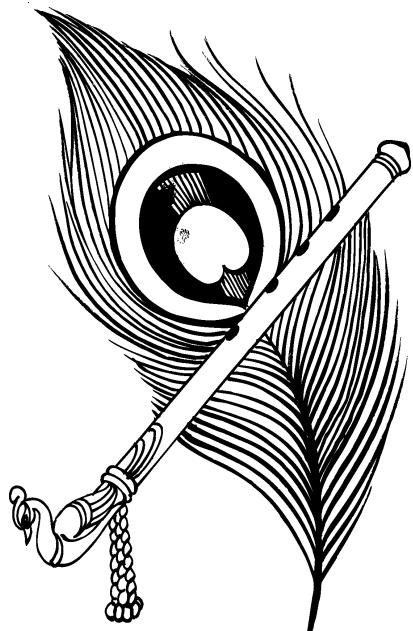

મોહન મોરલીવાળો

(બાળકાલ્યો)

- ચંદ્રકાંત રાવ

મોહન મોરલીવાળો

(બાળકાલ્યો)

- ચંદ્રકાંત રાવ

ફોન્ પ્રકાશક ફોન્

ચંદ્રકાંત રાવ

સૌ/૧૩, કસુરી નગર, માંજલપુર નાકા,
લાલભાગ રોડ, વડોદરા - ૩૬૦ ૦૦૪

MOHAN MORALIVALO

: A Collection of Children Poetry:
By CHANDRAKANT RAO
(2009)

© સૌ. કલાબેન સી. રાવ
પ્રથમ આવૃત્તિ
૨૦૦૯

પ્રત : ૫૦૦

પ્રકાશક

ચંદ્રકાન્ત રાવ
સી/૧૩, કસ્તુરી નગર, માંજલપુર નાકા,
લાલબાગ રોડ, વડોદરા - ૩૬૦ ૦૦૪

સંપર્ક : ૨૬૫૭૩૫૮ (R)

કિંમત : રૂ ૬૫/-

❖ મુખ્ય વિકેતા ❖

અમ. અમ. સાહિત્ય પ્રકાશન
પુસ્તક પ્રકાશક અને વિકેતા
મહાવીર માર્ગ, આણંદ

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગરની આર્થિક સહાય્યી પ્રકાશિત

મોહન મોરલીવાળો

(બાળકાલ્યો)

અર્પણ

ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ (વડોદરા)ના

પ્રમુખ અને સેવાભાવી સજ્જન

ડૉ. પ્રતાપભાઈ પંડ્યા

તથા

શ્રીમતી રમાબેન પંડ્યાને....

અને

આવિષ્કાર કો. ઓપ. કેરિટ સોસાયટી લિ.

(વડોદરા)ના પ્રમુખ અને દાખિલાંત સમાજસેવક

ડૉ. ચંદ્રકાન્ત સુરા

તથા

શ્રીમતી હસુબેન સુરાને....

સસ્નેહ અર્પણ

સૌ. કલાબેન રાવ

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

શૈશવની ઉર્મિનો ઉદ્ગાર

“મોહન મોરલીવાળો”

સાહિત્ય જગતમાં સર્જક પ્રતિભાથી સુપ્રસિધ્ધ નવલકથાકાર અને લોકપ્રિય વાર્તાકાર શ્રી ચંદ્રકાંત રાવની કવિપ્રતિભાનો પરિચય તેમના કાવ્યસંગ્રહ ‘ગોરી મારા ગામની’માંથી મળે છે.

બાળકાવ્ય તેમના કાવ્યસર્જનની પ્રવૃત્તિની એક વિશેષ મહેંક છે. આ અગાઉ પણ તેમણે ‘છબછબિયાં’ અને ‘ચાંદામામા પોળી’ નામે આપેલા બે બાળકાવ્યસંગ્રહોને સારો પ્રતિસાદ સાંપડ્યો છે. પ્રસ્તુત ‘મોહન મોરલીવાળો’ ૫૧ બાળકાવ્યોનો તેમનો ત્રીજો બાળકાવ્યસંગ્રહ છે.

બાળકાવ્ય માટે સહજ એવા એમના વિષયવૈવિધ્યમાં બાળચેદા, બાળકિડા, બાળબોધ, બાળમાનસ, વન્ય પર્યાવરણ, પ્રકૃતિની લીલા ઉપરાંત પણું, પંખી, ઉત્સવ, સંસ્કારસિચન, વ્યક્તિત્વ અને ચારિત્યના ઘડતરની પ્રેરણા આપતી રચનાઓ ઉપરાંત બુધ્યિની કસોટી કરતાં ઉખાણાં પણ બાળકોને ગમશે. ‘સાદી ભાષા, સાદી કડી, સાદી વાત વિવેક’ એ તેમના બાળકાવ્યોનું એક વિશિષ્ટ લક્ષણ છે. ટૂંકી રચનામાં સરળ પદાવલીમાં પ્રાસ અને લય મહદેંશે જાળવી લેવાની ફાવટ તેમની કવિતાને ગૌરવ અપાવે છે. સાંભળવાં ગમે અને પછી બોલવા ગમે અને પછી તો ગણગણતા જ રહીએ તેવા લયમાં ભાવનું વહન સાચવતી તેમની કેટલીક રચનાઓ ‘મોહન મોરલીવાળો’ સંચયની ચિરંજિવ સ્મૃતિ બની રહેવા સક્ષમ છે. વસંતના પ્રભાવને વ્યક્ત કરતી નીચેની કાવ્ય પંક્તિઓ જુઓ :

“આંબા ડાળે કેરી જૂલતી,
કોયલ મીઠા ટહુકા કરતી,
નવા પાંદડે વૃક્ષો શોભે,
શોભા જોવા લોકો થોબે
(પૃ-૩ ‘આંબા ડાળે કરી જૂલતી’)

સંસ્કાર સિંચન અને વ્યક્તિવિકાસ માટે શૈશવ સમગ્ર જીવનનો પાયો છે. ‘જલદી ઊઠો રોજ સવારે’, “નીડર થઈને જીવીએ”, ‘બાળકોની હિંમત જોઈ’, ‘નિત સવારે’, ‘સ્વખ જેમ સરી જશે’, ‘કવિ મોટા થવું છે’, ‘સુંગર ચઢીએ’, ‘જીવીએ ને જીવવા દઈએ’ જેવી રચનાઓ પ્રેરણા, બોધ અને વ્યક્તિત્વ ઘડતરનો અંગૂલિ નિર્દેશ કરે છે. ‘કેટલીક રચનાઓમાં તેમનું પ્રયોગવાહી વલાણ પણ જોવા મળે છે. ગુજરાતી ભાષામાં ઘર કરી ગયેલા કેટલા અંગ્રેજ શબ્દોનો સૂચક નિર્દેશ તેમની રચનાઓમાં સ્વાભાવિક રીતે જ વણાઈ ગયો છે. એવા કાવ્યોમાં ‘થોંસ અંગ્રેજ’ અને ‘ચાલો રમીએ કિકેટ મેચ’ બાળકોની જીબે ચઢી જાય તેવાં સરળ બાળકાવ્યો છે, તો ‘હીચકો બાંધ્યો’ રચનામાં પકડાઈ જવાની ચાતુરીની મજા છે.

“મેંગો એટલે કેરી,
કેરી મીઠી મજાની,
અમૃત જેવો રસ એનો
ખાય રાજ રાણી.
(પૃ-૧૩ ‘થોંસ અંગ્રેજ’)

તારો બાંલ, માસું બેટ,
ચાલ રમીએ, કિકેટ મેચ,
તું પહેરજે મોટો ટોપો,
મારે માથે નાની હેટ.
(પૃ-૪૪ ‘ચાલ રમીએ કિકેટ મેચ’)

લય બાળકાવ્યનો પ્રાણ છે. શબ્દ કરતાં પણ બાળકને ગમી જાય છે લય. ક્યારેક તો એવું પણ બને છે કે લયના વહેણમાંથી મૂળ શબ્દો વહી જતાં લય જ બાળકના ગુજને લયાન્વિત કરે છે. સરળ શબ્દરચના અને ભાવપોષક લયનો જે પદાવલીમાં સુયોગ થાય છે તે રચના ચિરંજિવ બની જાય છે. કૃષ્ણએ

ગોકુળને જ નહીં, સમગ્ર સૂચિને ઘેલું લગાડ્યું હતું. કવિ તેમાંથી ક્યાંથી મુક્ત હોય ?

“વૃદ્ધાવનમાં ગાય ચરાવે,
ગોકુળના ગોવાળ રમાડે,
ધૂળમાં કરતો ઢાઢાઈયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.
(પૃ-૬ ‘રાધે રાધે ગાય કનૈયો’)

પરોછ થાતાં નિત અચૂક,
કૂકડો બોલે કુક રે કુક,
મધુર કંઠે જગવે ગામ,
કૂકડો કરતો ઉતામ કામ.
(પૃ-૮ ‘કુક રે કુક’)

ગાડી છોડી વન મુકામ,
રાવણ માર્યો લંકા ધામ,
રધુકુલનું ઉજળું નામ,
બોલો વાલાં સીતારામ.
(પૃ-૪૨ ‘કૃષ્ણ-રામ’)

કેટલાંક શબ્દચિત્રો તેમના કાવ્યમાં નકશી પૂરે છે. બાળકાવ્યને આસ્વાદ બનાવતી આવી કેટલીક પ્રયુક્તિઓ ચંદ્રકાન્તભાઈની રચનાઓનું એક નોંધપાત્ર લક્ષણ છે. બાળકને મનભાવન સૂચિની સહેલ કરાવતા આવા શબ્દચિત્રોમાંથી કૂતરાનું સુરેખ શબ્દ-ચિત્રાંકન ગમશે :

“લાંબી એની જ્ઞબ લબડતી,
સતત લાળ એમાંથી દદડતી;
પૂછડી સીધી સહ્ન લાગે,
જોઈને એને સૌ કો ભાગે.
(પૃ-૧૪ ‘એક કૂતરં હડકાયું’)

તો કૂકડાનું શબ્દચિત્ર પણ માણલું ગમે તેવું છે :

“માથે કલગી, ગળે ઝૂલ,
કૂક કૂક કરતો ફેંદે ધૂળ,
જવ જતું વીણી ખાય,
એમ એનું ભોજન થાય.

(પૃ-૮ ‘કુક... રે કુક’)

શૈશવની શ્રેષ્ઠ અનુભૂતિ તો વિસ્મય છે. અનેક રૂપોમાં વ્યક્ત થતું વિસ્મય શૈશવનું એક માત્ર સાચું સંભારણું બની રહે છે. પહેલ વહેલા વિસ્મયથી થતી ઓળખનો ઉલ્લાસ અને આહ્વાદ શૈશવને સુખથી ભરી દે છે. એમાં પણ જ્યારે સજ્જવારોપણ એમાં રંગ પૂરે ત્યારે કેવું સુંદર કવન રચાય છે ! જુઓ :

“અજવાળાં અંગે ઓઢીને,
જળહળતી દીપમાળા આવી.”

(પૃ-૧૮ ‘દિવાળી આવી’)

આવ રે વરસાદ, પ્રભુનો પરસાદ,
ખેડુ મારા ગામના, કરે તને સાદ.”

(પૃ-૨૪ ‘આવ રે વરસાદ’)

‘બાળક જેમ ભાગે છાનાં,’ કાવ્યમાં કવિ આકાશી સૌંદર્યમાં તારલાની વચ્ચે સરકતા ચંદ્રને જોઈ કહે છે :

“આજુ બાજુ તારા નાના,
ચમકે જાણે ઝૂલ મજાનાં.”

(પૃ-૪૧ ‘બાળક જેમ ભાગે છાના’)

‘સૂરજ દાદા ઊંધા છે’ માં પૂર્વમાં સૂર્યોદયથી પ્રસરતી પાવનતાના પ્રભાવે તેમને સૂર્યનારાયણ રૂપે દર્શનીય ગણાવતા કવિ લખે છે :

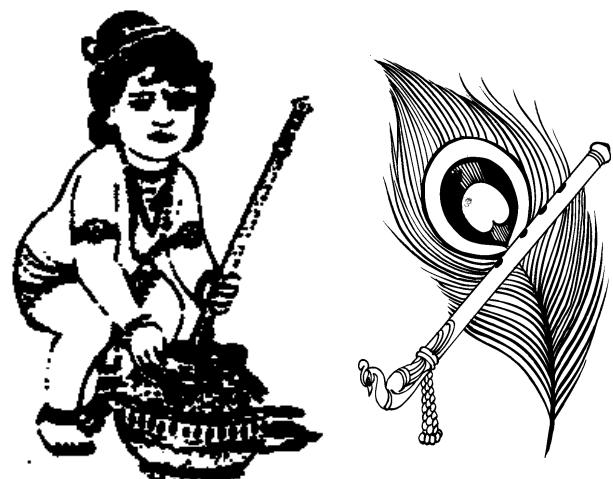
“પૂર્વે પ્રગટ્યા પ્રભુ જણે,
દર્શન દેવા આવ્યા છે.

(પૃ-૧૦ ‘સૂરજદાદા ઉગ્યા છે’)

‘મોહન મોરલીવાળો’ ની બાળકાયોની સૂચિ માણતાં સર્જક શ્રી ચંદ્રકાંત રાવને અભિનંદન આપવાનું તો મન થાય જ, પરંતુ નવા લય, નવા વિષયો અને નૂતન રચના રીતિની આવતીકાલની બાળકવિતા અને બાળસાહિત્યને આશા છે. શ્રી ચંદ્રકાંત રાવ એ આશા પૂરી કરવા માટે સક્ષમ છે, તેથી આવતીકાલ ઉજળી છે, એ આશામાં ‘મોહન મોરલીવાળો’ ના સુંદર બાળકાયો માટે અભિનંદન અને ઉમળકાખ્યો આવકાર.

ડૉ. વિરંચિ ત્રિવેદી

એલ-૩/૩૩, વિજય નગર
હરણી રોડ
વડોદરા - ૬

પ્રાગટ્ય ટાણે

વાતાઓ અને નવલકથાઓની સાથે સાથે બાલકાયો પણ લખાતાં ગયાં. આવાં લખાયેલાં બાલકાયોમાંથી પસંદ કરી આ બાલકાયસંગ્રહ ‘મોહન મોરલીવાળો’ની હસ્તપ્રત તૈયાર કરી છે.

બાળકોના ગમા-આણગમા, એમના ચિત્તની ચંચળતા વગેરે ધ્યાનમાં રાખી, વિષય વૈવિધ્યની કાળજી રાખી આ સંગ્રહ તૈયાર કર્યો છે. કવિ, શિક્ષક, પાયલોટ, અવકાશયાત્રી જેવાં વિવિધ પાત્રો અહીં છે, તો ભાઈ-બેન, પઢ્યા-મમ્મી, દાદા-દાદી વગેરે સ્વજનો પણ છે. વાદળ, વીજળી, વરસાદ, ચાંદ, સૂરજ, તારા વગેરે પ્રકૃતિનાં પદાર્થો ઉપરાંત શિયાળ, કૂતુરુ, સસલું, ઊટ, હાથી જેવાં પ્રાણીઓ પણ બાળકોને અહીં જોવા મળશે. રક્ષાબંધન અને દિવાળી જેવા ઉત્સવોનો આનંદ છે, તો હંસ, પોપટ, કબૂતર, કાગડો કે કૂકડો જેવાં પંખીઓનો કલરવ પણ છે. ગોપ-ગોપી, નંદ-યશોદા અને રાધા-કૃષ્ણ જેવાં બાળકોનાં પ્રિય પાત્રો અહીં મળશે, તો ગીત, રાસ, પ્રાર્થના, ઉખાણાં વગેરે પણ છે.

બાળકોની રૂચિને ધ્યાનમાં રાખી કાયોમાં પ્રાસ, ગેયતા અને લયનો પણ ઘ્યાલ રાખ્યો છે. માટે જ મારા અન્ય કાય સંગ્રહોની જેમ આ બાલકાય સંગ્રહ પણ બાળકો, વડીલો અને બાળમાનસને સમજનારા વિવેચકોને ગમશે. મારી લેખન પ્રવૃત્તિમાં રસ લઈ મને સતત પ્રોત્સાહિત કરતાં મારાં ધર્મપત્ની સૌ. કલાભેનનો આ સંગ્રહ તૈયાર કરવામાં પણ પ્રોત્સાહક ફાળો છે એની નોંધ લઉં છું.

‘પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા’ના પ્રમુખને નાતે અનેક સાહિત્યકાર મિત્રોના સહવાસનો પણ આમાં પરોક્ષ ફાળો ગણાય.

મારા પરમભિત્ર ડૉ. વિરંચિભાઈ ત્રિવેદી એક સારા ગજલકાર અને કવિ તથા ચિંતક તો છે જ, પણ વિશેષમાં હવે તો એ પ્રસ્થાપિત થઈ ચૂકેલા સારા બાલકવિ પણ છે. એમણે પોતાની ગળાડુબ પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચેથી પણ

સમય કાઢી આ સંગ્રહ માટે પ્રતિભાવ ('શૈશવની ઉર્ભિનો ઉદ્ગાર') લખી આપી મને બાલકવિ તરીકે રણયાત કર્યો છે. એમનો આ માટે આભાર માનું તો કદાચ એમને ય નહિ ગમે, કારણ એમનો સમય ચોરી લેવાનો મને હક છે, છતાં એમને એ માટે હૃદયપૂર્વક ધન્યવાદ આપી કૃતાર્થ થાઉં છું.

આ બાલકવિ સંગ્રહના પ્રકાશનનું શ્રેય એના પ્રકાશન માટે આર્થિક સહાય આપી પ્રોત્સાહન આપનાર 'ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી' ના તંત્રવાહકોને છે. એ માટે આભાર.

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

સી/૧૩, કસ્તુરી નગર
માંજલપુર નાકા, લાલબાગ રોડ,
વડોદરા - ૩૬૦ ૦૦૪

**શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિને પોંકતાં સ્વજનો
'કુમકુમ પગાલે' (નવલકથા)ના લોકાર્પણ પ્રસંગે (૧૬-૦૪-૦૬)**

વડીલનંદું શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈને પુષ્પગુણથી શુભેચ્છા પાઠવતા નિવૃત્ત પ્રાદ્યાપક શ્રી બાલુભાઈ હ. રાવ (બાજુમાં) જાણીતા શાયર શ્રી ખલીલ ઘનતેજવી, નવલકથાકાર શ્રી પ્રિયકાન્ત પરીખ, સાહિત્યકાર શ્રી પુરુજ જોણી અને એડવોકેટ શ્રી જગદીશભાઈ શાહ બેઠેલા દેખાય છે.

દાદાને અભિનંદનો પોત્ર ચિ. કર્મન સંજય રાવ

તા. ૧૬-૦૪-૦૬ ના રોજ શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની નવલકથા 'કુમકુમ પગાલે'ના લોકાર્પણ ભાડ પોત્ર ચિ. કર્મન શેકહેલનું કરી દાદાને અભિનંદન આપે છે એ દૃશ્ય કેવું સુભગ લાગે છે ! બાજુમાં સર્વશ્રી પ્રિયકાન્ત પરીખ, પુરુજ જોણી અને ટ્રેક્ટીશી જગદીશભાઈ શાહ તથા દીપ સંકોરતા કા.કા.પ્રમુખ શ્રી સુરેશભાઈ શાહ દેખાય છે.

લેખકો - વિવેચકોના પ્રતિભાવ

શ્રી રાવ આમ તો જ્યાત નવલકથાકાર, વાર્તાકાર છે, પરંતુ આ સંગ્રહ ('છબદ્ધબિયાં') ના કવિ તરીકે બાળમાનસને સમજવાનો સફળ પ્રયત્ન અને પુરુષાર્થ કરે છે.

..... કાવ્યોમાં વિષયવૈવિધ ઉજળું છે. વળી લય વૈવિધ પણ કવિત્વને સાથ આપે છે. ચિત્રાભક નાટ - સૌન્દર્ય તથા અલંકાર સૌન્દર્યથી શોભતી બાની આકર્ષક, રંજન અને સંસ્કાર સિંચનના સમન્વય સમી છે.

શ્રી રવીન્દ્ર ઠાકોર (લોકસત્તા - 'કિતાબધર')

..... શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈના મૂદુ, મધુર, ઝુજુ વ્યક્તિત્વના અનેક કંપ આ રચનાઓમાં જીલાયાં છે.

ડૉ. પ્રવીણ દરજી (જાણીતા ચિંતક, વિવેચક, કવિ)

..... બાળમાનસને કેન્દ્રમાં રાખીને કાવ્યોના વિષય, ભાષા, ભાવ વગેરેનું ચયન અને પ્રયોગ એટલાં સરળ, સહજ અને સ્વાભાવિક છે કે ક્યાંય કિલાષ્ટા કે દુર્ભોધિતાનો અહેસાસ થતો નથી.

ડૉ. રશીદ મીર (તંત્રીશ્રી : 'ધબક')

..... 'છબદ્ધબિયાં'નાં આ કાવ્યો વાંચતો હતો ત્યારે મારામાં રહેલું શૈશવ ઘૂંઠણિયાં ભરતું માની છાતીએ વળગી જવા મથતું હતું. એટલી સરળ બાનીમાં 'છબદ્ધબિયાં' કરતાં આ બાળકાવ્યો લખાયાં છે, તેથી જ એ મનભાવન રહ્યાં છે.

હરીશ વટાવવાળા (જાણીતા વિવેચક, ચિંતક, કવિ)

..... હરીન્દ્ર દવે પછી આવી નવલકથા ('સામે કાંઠે શ્યામ') વાંચવા મળી.... ધન્યવાદ.

રામજલ્ભાઈ કરીયા (જાણીતા સાહિત્યકાર)

..... આ સર્જકમાં આપણને શિક્ષક અને સાહિત્યકારનો અદૃભુત સંયોગ જોવા મળે છે... આ બાળકાવ્યો 'છબદ્ધબિયાં'ની ભાષા સરળ છે, વિષય પસંદગી પણ બાળમાનસને ધ્યાનમાં રાખી છે, કાવ્યોમાં ક્યાંય કિલાષ્ટા કે દુર્ભોધતા દેખાતી નથી.

યશવંત કરીકર (જાણીતા કટાર લેખક, વાર્તાકાર, વિવેચક)

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવનાં અન્ય પુસ્તકો

નવલક્ષણા

૧. પ્રેમદીવાની (પ્રેણ આવૃત્તિ)
૨. આરાધના (ગ્રન્થસ્થ અને ધારાવાહિક)
૩. જેલમ જંપી ગઈ (બે આવૃત્તિ)
૪. સામે કાંઠે શ્યામ (ભાગ ૧,૨)
૫. રમત રમાડે રામ
- ૫.ા સ્નેહવર્ષા ('પ્રેમદીવાની'ની બીજી આવૃત્તિ)
૬. કુમકુમ પગાલે (૨૦૦૬)

વાર્તાસંગ્રહ

૧. સ્નેહદીપ
૨. ઘર ભણી
૩. આંબાની ડાળે

કાવ્ય સંગ્રહ

૧. ગોરી મારા ગામની - ૨૦૦૮

બાલ કાવ્યો

૧. છબણભિયાં
૨. ચાંદામામા પોળી
અને હવે
૩. મોહન મોરલીવાળો

હવે પણી

૧. પીળાં પાંડાની લીલાશ - વાર્તાસંગ્રહ
૨. વિસામો (ચિંતન લેખો)

મોહન મોરલીવાળો

અનુકમણિકા

નં.	કાવ્યનું નામ	પાન નંબર
૧.	મોહન મોરલીવાળો	૧
૨.	છબણભ કરશું	૨
૩.	આંબા ડાળે કેરી ઝૂલતી	૩
૪.	તે શાણો ગણાય	૪
૫.	બાલ કનૈયો	૫
૬.	રાધે રાધે ગાય કનૈયો	૬
૭.	સુનીતા વિલિયમ્સ	૭
૮.	અમને ગમે તમારી દોસ્તી રે	૮
૯.	કુક રે કુક	૯
૧૦.	સૂરજદાદા ઊગા છે	૧૦
૧૧.	ઉત્સવ આવ્યો	૧૧
૧૨.	જીવીએ ને જુવવા દઈએ	૧૨
૧૩.	થોકું અંગેજુ	૧૩
૧૪.	એક કૂતરં હડકાયું	૧૪
૧૫.	ઊટના ઉપકાર	૧૫
૧૬.	મોહન તારી માચા	૧૬
૧૭.	રક્ષા આવી બેનની	૧૭

અનુકમરિકા

૧૮.	ગોવાલણ ગોકુળની	૧૮
૧૯.	દિવાળી આવી	૧૯
૨૦.	જુઓ દોસ્તો	૨૦
૨૧.	જલદી ઊઠી રોજ સવારે	૨૧
૨૨.	આંબા ઉપર સાખ દીઠી	૨૨
૨૩.	શિક્ષક મારા	૨૩
૨૪.	આવ રે વરસાદ	૨૪
૨૫.	પંખી ને માણસ	૨૫
૨૬.	દોડધામ ધમાચકડી	૨૬
૨૭.	જવાબ કહો તો જાણું	૨૭
૨૮.	પ્રભુની પ્રસાદી વરસી	૨૮
૨૯.	એક પરી સપનામાં આવી	૨૯
૩૦.	જાણો દેવ આંગણ રમે	૩૦
૩૧.	સૈનિક નાના	૩૧
૩૨.	મામા આવ્યા	૩૨
૩૩.	રાષ્ટ્રપિતા અમારા	૩૩
૩૪.	વનમાં અમે જઈશું	૩૪
૩૫.	કવિ મોટા થાવું છે	૩૫
૩૬.	કુંગાર ચઢીએ	૩૬

અનુકમરિકા

૩૭.	નીડર થઈને જુવીએ.	૩૭
૩૮.	હીંચકો બાંધ્યો	૩૮
૩૯.	બાળકોની હિંમત જોઈ	૩૯
૪૦.	પ્રાર્થના	૪૦
૪૧.	બાળક જેમ ભાગે છાનાં	૪૧
૪૨.	કૃષ્ણ-રામ	૪૨
૪૩.	ચાલ રમીએ કિકેટ મેચ	૪૩
૪૪.	નિત સવારે	૪૪
૪૫.	સ્વાન જેમ સરી જશો	૪૫
૪૬.	રાજા રથ્યા	૪૬
૪૭.	ઉખાણાં	૪૭
૪૮.	ઘૂમધડાકા	૪૮
૪૯.	મીઠી ચાદો	૪૯
૫૦.	ચાલો ખેતર	૫૦
૫૧.	ગોકુળનો ગોવાળ કનેચો	૫૧

૧ મોહન મોરલીવાળો

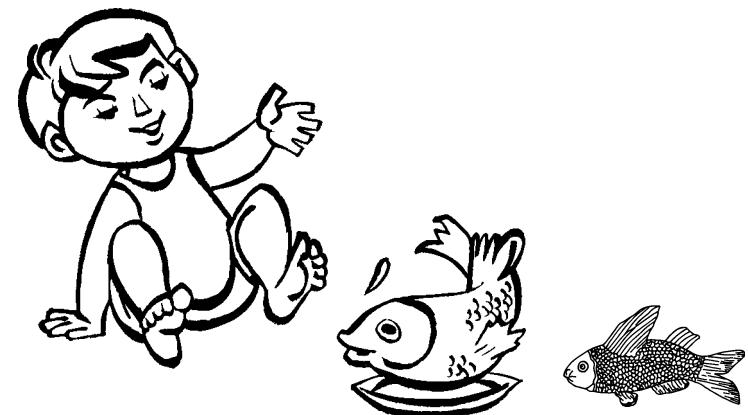
હું બાળક નાનો,
જશોદાનો કાનો,
માખજી મને ભાવે,
ખાઉં છાનોમાનો.

જંગલ ગાય ચરાવું,
ગોપીઓ રિઝાવું,
ગોવાળોનો સાથી,
બંસી મધુર બજાવું.

મોર પિછ્છ માથે,
મોરલી મારી સાથે,
રાસ હું રચાવું,
ગોપીઓ નચાવું.

નંદનો દુલારો,
રાધાજીનો ઘારો,
મોહન મોરલીવાળો,
ગાયોનો ગોવાળો.

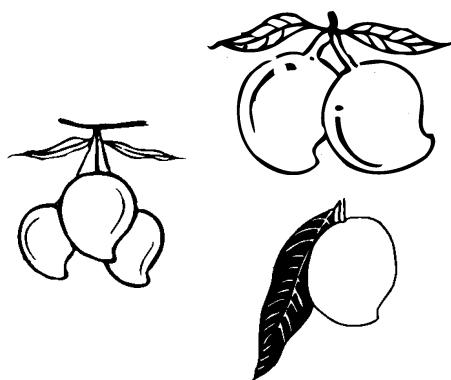
૨ છબદબ કરશું

નદી કિનારે ફરવા જઈશું,
જળ વચાળે છબદબ કરશું,
માછલીઓની સાથે રમશું,
વહેતા જળ સંગ વાતો કરશું !

હોડી બેસી ફરવા જઈશું,
સર્દ સર્દ સર્દ સર્દ તરતા રહીશું,
કાંઠે મંદિર દર્શન કરશું,
સાંજે મિત્રો સૌ પાછા ફરશું.

૩ ઠ આંબા ડાળે કેરી ઝૂલતી

આપણા બાગે ફૂલ ભીલ્યાં,
રંગબેરંગી કેવાં રૂડાં,
રંગીન પતંગિયાં બાગે આવ્યાં,
ફૂલ-સુગંધે એ તો મોહાં.

આંબા ડાળે કેરી ઝૂલતી,
કોયલ મીઠા ટહુકા કરતી,
નવાં પાંદડે વૃક્ષો શોભે,
શોભા જોવા લોકો થોભે.

પંખી કેવાં આનંદ કરતાં,
પતંગ પ્રેમે ફૂલડાં ચૂમતા,
જીવન સૌનાં સદા મહેકજો,
વસંત જેવાં ખીલતાં રહેજો.

૪ ઠ તે શાણો ગણાય

છોડ ઉપર ફૂલ ભીલે,
ફૂલ સુંદર મજાનાં,
સુગંધ એની પ્રસરે ચોપાસે,
પતંગ બને દીવાના !

મધમાખી ફૂલ પર બેસે,
રસ ચૂસે મીઠો,
મધપૂડામાં ભેગો કરતી,
મધનો સ્વાદ અનૂઠો !

વૃક્ષ ઉપર ફળ આવે:
કેળાં ચીકુ કેરી,
બળ બુધ્ય ને ધન આપે,
ડૉક્ટરથી રહે દૂરી !

જાડ ઉપર પંખીનો માળો,
ગીત મધુર સુણાય;
બાળક જેમ વૃક્ષ ઉછેરે
શાણો જન તે ગણાય.

૫ ં ભાલ કનૈયો

બાલ કનૈયો હું તો નાનો,
ખાઉં માખણ છાનોમાનો,
મિગોને પણ માખણ દઉં,
પછી ભાગોળે ભાગીએ સહુ.
દીકરો વહાલો જશોદામાનો,
બાલકનૈયો હું તો નાનો.

બંસી બજાવી ગોપી રિઝવું,
ગોવાળોને કદી ખીજવું,
તોય બેરુ ભેગા રમીએ,
માખણ રોટી સાથે જમીએ,
દડો નદીમાં નાખું છાનો,
બાલકનૈયો હું તો નાનો.

યમુનામાં જઈ દડો લાવું,
કાલી નાગને નાથી આવું,
ગાયો ચરતી લીલો ચારો,
આનંદ મંગલ કરતા યારો,
વહાલો છૈયો નંદરાજાનો,
બાલકનૈયો હું તો નાનો.

૬ ં રાધે રાધે ગાય કનૈયો

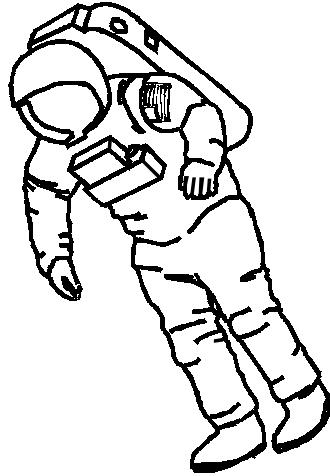

રાધે રાધે ગાય કનૈયો,
વહાલો સૌનો યશોદા છૈયો,
નંદનો ઘારો કૃષ્ણ કનૈયો,
ગોપી-ઘેલો બંસી બજૈયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.

વૃદ્ધાવનમાં ગાયો ચરાવે,
ગોકુળના ગોવાળ રમાડે,
ધૂળમાં કરતો ઠાઠાઈયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.

મટકી ફોડી માખણ ખાયે,
ગોપી ઘેલી લાડ લડાવે,
યમુના કાંઠે રાસ રચૈયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.

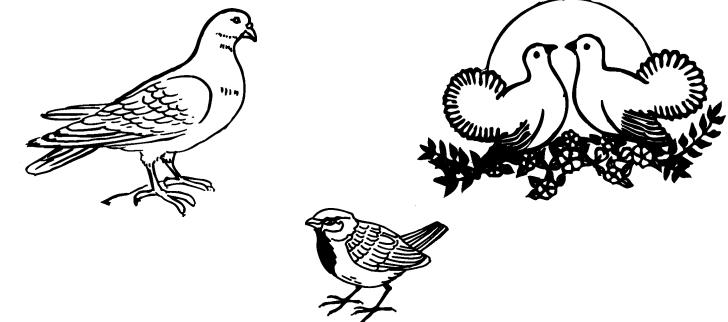
૭ ઽ સુનીતા વિલિયમ્સ

સુનીતા વિલિયમ્સ નામે નારી,
અવકાશે જઈ પાછી આવી,
જીવના જોખમથી ના એ ડરી,
સુનીતા ભારત-સુતા ખરી.

સૌથી અધિક રહી અવકાશે,
અમીટ બની અમર ઈતિહાસે,
પ્રયોગ અનેક અવકાશે કરી,
રેકૉર્ડ કરીને પાછી ફરી !

૮ ઽ અમને ગમે તમારી દોસ્તી રે

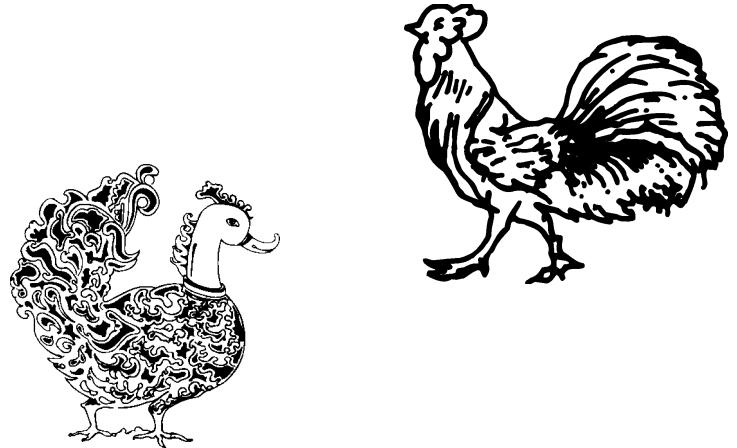

ચકલાં કબુતર સૌ આવશો રે,
સાથે પંખીડાં બીજાં લાવજો રે,
તમને અહીં કોઈ ના લડશે રે,
તમે આવો તે બહુ ગમશે રે.

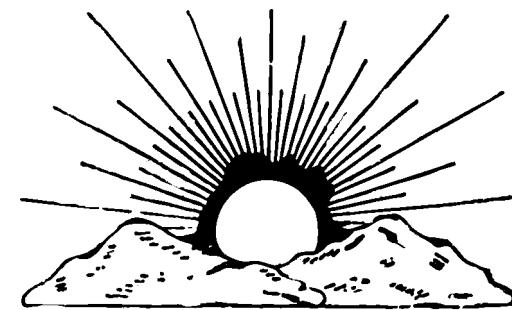
પાણી પીજો તમે પંખીડાં રે,
કુંડાં ભર્યા રે મેં તો જલનાં રે,
તમે પંખી નિર્દોષ ન્યારાં રે,
અમને સૌને બહુ ખારાં રે.

અમને ગમે તમારી દોસ્તી રે,
તમે અમારા ચોકની વસતી રે,
પંખી રોજ પરભાતે આવજો રે,
નિત વાતો નવી નવી લાવજો રે.

પરોઢ થાતાં નિત અચૂક,
કૂકડો બોલ. : કુ..ક..રે કુ..ક,
મધુર કંઠે જગવે ગામ,
કૂકડો કરતો ઉતામ કામ.

માથે કલગી, ગળે જૂલ,
કૂક કૂક કરતો ફેંદે ધૂળ,
જવ જંતુ વીણી ખાય,
એમ એનું ભોજન થાય.

જાગો વહાલાં બાળક મારાં,
સૂરજદાદા ઊંચા છે;
દૂર થયું અંધારું સઘળું,
લોક સૌઅે ઊંચાં છે.

પંખી કરતાં કલરવ મીઠો
આંગણ ચણવા આવ્યાં છે,
ગાય ભેંસ ઘેટાં બકરાં
સીમમાં ચરવા ચાલ્યાં છે.

પૂર્વ પ્રગટ્યા પ્રભુ જાણો
દર્શન દેવા આવ્યા છે,
'મહેનત કરનારા મહાન બનશે'
એવો સંદેશો લાવ્યા છે.

૧૧ ડિલ્લી ઉત્સવ આવ્યો

ઉત્સવ આવ્યો દિવાળીનો,
હાલાં બાળક આવો,
મધમઘતી મીઠાઈ બનાવી છે
તે હોશે હોશે ખાઓ.

ભાતભાતનું દારુખાનું,
ફટાકડા નાના ને મોટા,
તારામંડળ રંગબેરંગી,
ધુમાડાના ગોટે ગોટા.

ખાઓ રમો આનંદથી સૌ,
સુખી જીવન હો તમારાં,
સુખ શાંતિ સમૃદ્ધિ વધજો,
આશિષ એવા છે અમારા.

૧૨ જીવીએ ને જીવવા દર્દીએ

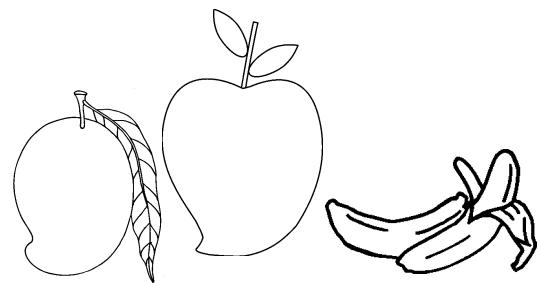

સૌની ભેળાં સાથે રહીએ,
ભેગાં ભળીને રમત રમીએ,
એક બીજાને હાલ કરીને
જીવીએ ને જીવવા દર્દીએ.

જગડતાંને શાંત કરીએ,
દ્વેષ કોઈનો કદી ના કરીએ,
રડતાંને પણ હસતાં કરીએ,
ખુશ રહીને ખુશી દઈએ.

ભણવા રમવા ભેગાં જઈએ,
'શુભરાત્રિ' કહી જુદાં પડીએ,
સુખદુઃખ સૌનાં વહેંચી લઈએ,
સંપ અને શાંતિથી રહીએ.

૧૩ ઠોડું અંગ્રેજી

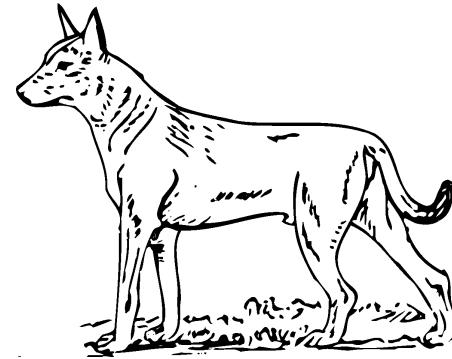

‘મેંગો’ એટલે કેરી,
કેરી મીઠી મજાની
અમૃત જેવો રસ એનો
ખાય રાજા રાણી.

‘બનાના’ એટલે કેળું,
વિટામિન ‘સી’ ભરેલું,
બે ખાય રોજ જે
હેલ્ધી થાય વહેલું.

‘હેલ્ધી’ એટલે તંહુરસ્ત,
શરીર હોય નીરોગી,
જાતે નર્યા એ સાચું સુખ,
ભોગી તો થાય રોગી.

૧૪ એક કૂતરં હડકાયું

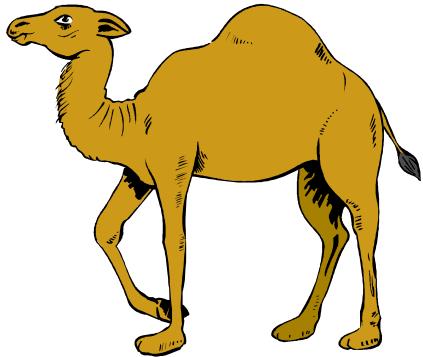

એક કૂતરં હડકાયું,
બન્યું ઘણું રઘવાયું,
આમ તેમ દોડ્યા કરે,
લોકો બધા ઉર્યા કરે !

લાંબી એની જીભ લબડતી,
સતત લાળ એમાંથી દદડતી,
પૂંછડી સીધી સટ લાગે,
જોઈને એને સૌઓ ભાગે !

પોલીસ થાણે અરજ આપી,
પકડવા કૂતરા-ગાડી આવી,
હડકાયાને અંદર પુરી,
પોલીસ લઈ ગઈ યમપુરી !

૧૫ ડાંડના ઉપકાર

રણમાં લાંબાં ડગલાં ભરતું,
ગુંટ દોડે આગળ ધપતું,
પીઠ ઊચી ઢેકા ઢેકી,
ડોક લાંબી આડી ટેકી.

પગને તળિયે પોચી ગાડી,
રેતીમાં પણ દોડે ભાગી,
'રણનું વહાણ' ગુંટ ગણાય,
ભારવાહક પશુ મનાય.

જંગલ-ઝાંખરાં વીજી ખાય,
પોષણનો ના ખરચ થાય,
સેવા કરવા સદા તૈયાર,
ડાંડના છે અગણિત ઉપકાર.

૧૬ મોહન તારી માયા

મોહન તારી માયા મોટી,
ગોપી ઘેલી થાય છે,
મોરલીના નાદે રાધા,
સઘળું ભૂલી જાય છે.

પ્રેમદીવાનાં રાધા ગોપી
ચારે બાજુ શોધે છે,
'ક્યાં ગયો રે કાનો અમારો'
એમ સૌને પૂછે છે.

માખણ ચોરે ગોપીનું તું,
કદી મટકી ફોડે છે,
તોય તારા વિના સૌને
ગોકુળમાં ના ગોઠે છે.

૧૭ ં રક્ષા આવી બેનની

રક્ષા આવી બેનની,
આશિષ રૂડા લઈને દ્વાર,
બંધાવી મેં હાથે મારા
હૈયે બેનની યાદ અપાર.
લખ્યું પત્રમાં બેને એવું:
‘સુખી થાજે વીરા તું,
બળ બુધ્ય ધન પામજે,
પ્રભુને વીનવું ભૈયા હું.’
હું મમ્મી પપ્પા જઈને
સાડીઓ સુંદર લઈ આવ્યાં,
સુરત રહેતી બેનીને
હેતે કુરિયર કરી આવ્યાં.

૧૮ ં ગોવાલણ ગોકુળની

હું ગોવાલણ ગોકુળની,
લખમી મારું નામ,
ગાયો દોહી દૂધ વેચું,
એ છે મારું કામ.
હૈયે અમારે વસે શ્યામ,
લખમી મારું નામ,
સીમમાં હું ગાયો ચારું,
બપોરે પાછી હું આવું,
પાણી પીવે ગાય તમામ,
પછી કરું હું આરામ,
લખમી મારું નામ.
ગાય વાછડાં મિલકત મારી,
જાળવું એ જીવની જેમ,
પશુ નહિ એ માણસ જાણું,
અઢળક સૌ પર પ્રેમ,
ગમતું સૌને મારું ગામ,
લખમી મારું નામ.

૧૯ ઠિંડાળી આવી

દિવાળી આવી, શું શું લાવી ?
બાળક માટે આનંદ લાવી.
'અવિરત' માટે ફટાકડા ને
'જૂહી' માટે બલુન લાવી.
'કુશળ' માટે મીઠાઈ લઈને
હસતી રમતી દિવાળી આવી.
હૈયે આનંદ - ભરતી લઈને
રંગોળીના રંગો લાવી.
અજવાળાં અંગો ઓઢીને
જળહળતી દીપમાળા આવી.

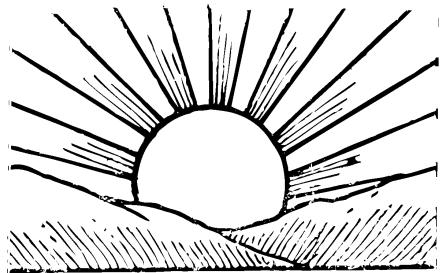
૨૦ જુઓ દોસ્તો

જુઓ દોસ્તો વરસાદ આવ્યો,
વાદળ વાટે પાણી લાવ્યો,
ગરમ ધરતી ઠંડી થાશે,
શાંતિનો સંદેશો લાવ્યો,
જુઓ દોસ્તો વરસાદ આવ્યો.

નદી નાળે પાણી છલકાશે,
ખેતર લીલાંછમ થાશે,
પંખી મધુર ગીત ગાશે,
પશુ માટે ચારો લાવ્યો,
જુઓ દોસ્તો વરસાદ આવ્યો.

૨૧ ઽ જલદી ઊઠી રોજ સવારે

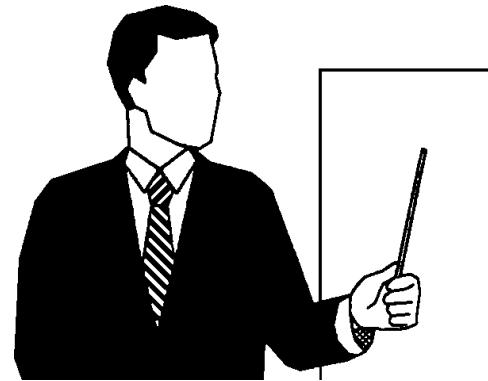
હેલાં સૂઈને હેલાં ઊઠતાં,
શરીર સારું થાશે,
તેજસ્વી બનશો બાળક સૌ,
લક્ષ્મીનો વાસો થાશે.
અધિક સમય મળશે તમને
કામ તમારું કરવા,
જલદી ઊઠી રોજ સવારે,
જાંઝે થોડું ફરવા.
કુદરતને ખોળે જઈ ઘૂમજો,
લૂટજો ખજાનો રૂડો,
પામશો એથી આનંદ શક્તિ,
રોગ ભાગશે ભૂડો.

૨૨ ઽ આંબા ઉપર સાખ ઢીઠી

દાદાએ ખેતર આંબો વાવ્યો,
પાણી પાઈને મોટો કર્યો;
મોટે આંબે મોર આવ્યો,
મોર મીઠી સુગંધ ભર્યો.
મોર-સુગંધે કોયલ આવી,
'કૂ..કૂ...કૂ' ટહુકા કરતી;
વસંતનાં એ ગીત લાવી,
ટહુકે એના મીઠાશ જરતી.
આંબા ઉપર સાખ ઢીઠી,
વેડી લાવ્યા કેરી બહુ,
અમૃત જેવી કેરી મીઠી,
ખાઈને ખુશ ઘરનાં સહુ.

૨૩ ઠ શિક્ષક મારા

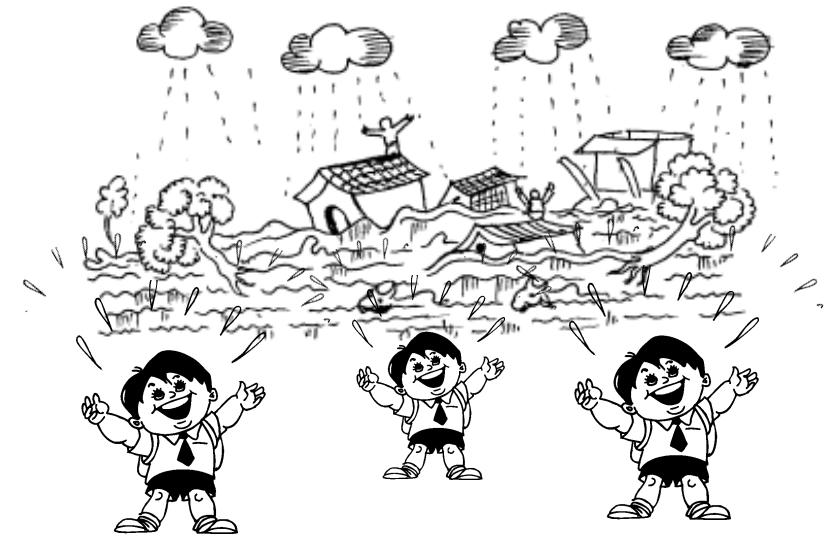

શિક્ષક મારા મને ગમતા,
સદા હસતા કદી ના લડતા,
રમત રમાડે અમને સૌને,
પછી નાસ્તો સાથે કરતા - શિક્ષક મારા.

લખતાં થોડું નિત શિખવતા,
બીજા સાહેબ નાચ નચવતા,
સંગીત સાથે થા..થા..થૈયા,
સાહેબ શીખવે રમતાં રમતાં - શિક્ષક મારા.

એક સાહેબ ચિત્ર દોરવતા,
વાંકાચૂકાં તો ય ચલવતા,
શિયાળ સસલું માણસ દોરી,
પછી એમાં રંગ પુરવતા - શિક્ષક મારા.

૨૪ ઠ આવ રે વરસાદ

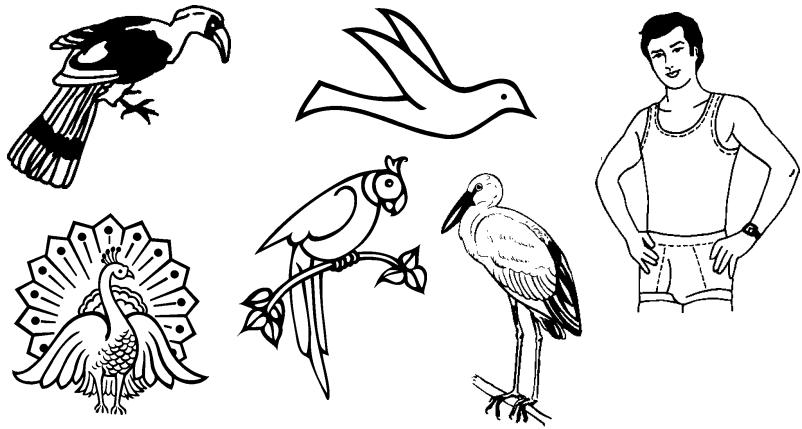
આવ રે વરસાદ, આવ રે વરસાદ,
બાળક અમે નાનાં દઈએ તને સાદ.

આવ રે વરસાદ, પ્રભુનો પરસાદ,
ઘેડુ મારા ગામના કરે તને યાદ.

આવ રે વરસાદ, પંખી જુવે વાટ,
કાનાની મોરલીના મહુરા છે નાદ.

આવ રે વરસાદ, હવે શાની વાર ?
ધરતી તરસી સૂકી કરી દે આબાદ.

૨૫ ઠ પંખી ને માણસ

કોયલનો છે કાળો રંગ,
તો પણ એનો મીઠો કંઠ.
લીલો રંગ પોપટનો જાણ,
માણસ જેવી એની વાણ.

મોરની છે શોભા ન્યારી,
ટેહુક ટેહુક ટહુકા ભારી.
ચી ચી કરતી ચકીરાણી,
માણસ સાથે રાખે યારી.

હંસ ચરતો મોતી ચારો,
સફેદ સુંદર લાગે ઘારો;
માણસને ગમતી પંખીની જાત,
પ્રેમભર્યો બંનેનો સાથ.

૨૬ ઠ દોડધામ ધમાચકડી

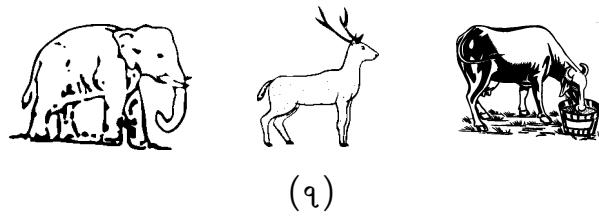

દોડધામ કરીએ દોસ્ત બધા,
મારંમારી પણ થાય કઢા,
લડીને જલદી ભેગાં થઈએ,
જગડો બધો ભૂલી જઈએ.

સાતતાળી લંગડી ખો ખો,
રાતે રમતાં તડકો-છાંયો,
બા બાપુનાં લાડકવાયાં,
તોફાન કરીએ તો યે ડાહ્યાં !

ખુલ્લા ગગન નીચે ઘૂમીએ,
બેન ભાઈ મિત્રો રમીએ,
દોડધામ ને ધમાચકડી,
બાળપણની કેવી મસ્તી !

૨૭ ઽ જવાબ કહો તો જાણું (ઉખાણાં)

ભોળું છે એ બાળક જેવું,
અપ્સરા સરખું રૂપાળું,
મેદાનોમાં ઠેકતું દોડે,
સીતાને પણ લાગ્યું ઘારું !

(૨)

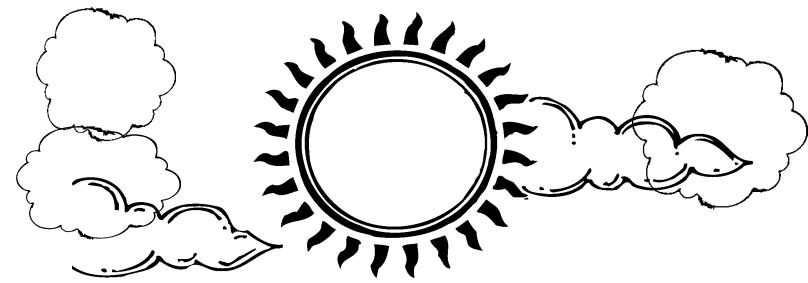
કાળી કાળી કાયા એની,
સીંગ બે શોભે માથે;
દૂધ એનું છે ગુણાકારી,
આં...ય આં...ય કરતી ભાગે.

(૩)

ગૌરવભરી ચાલ એની,
મોટા પહોળા છે કાન;
જીણી આંખો ચોગમ ફરતી,
નાનું મોટું જુએ તમામ.
નાની પૂછ ને મોટી કાય,
કહો કયું એ પ્રાણી કહેવાય ?

જવાબ : (૧) હરણ (૨) લેંશ (૩) હાથી

૨૮ ઽ પ્રભુની પ્રસાદી વરસી

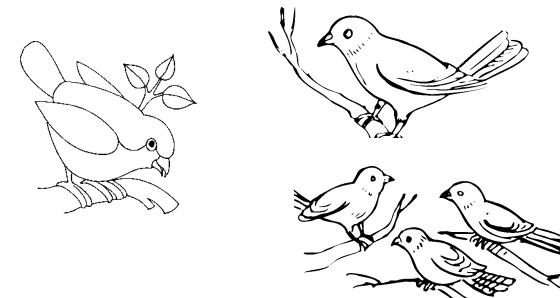
આકાશે જામ્યાં વાદળ કાળાં,
ગગન ગોખે વીજળી ચમકી;
ઉંચે આકાશે મેઘ ગરજે,
જાણે કોઈને દેતા ધમકી.

વરસાદ ઝરમર ઝરમર વરસે,
ઘાસી ધરાને ભીજવે જલથી;
ઠંડક ચારે બાજુ પ્રસરે,
મીઠી સુગંધે માટી મલકી.

મુશળધારે મેઘ વરસ્યા,
લીલીછિમ ધરતી હરખી;
નદી સરવર થયાં છલોછલ,
જાણે પ્રભુની પ્રસાદી વરસી.

એક પરી સપનામાં આવી,
જાણે દેવલોકની દેવી;
મને જગાડી કહે : ‘હે બાળક,
હું છું તારી મમ્મી જેવી.
“હું રહું સ્વર્ગભૂમિમાં
ફરવા અહીં તહીં ઘૂમું,
મને ગમતાં બાળક નાનાં,
સૌને હેત કરીને ચૂમું”
એમ કહીને પરીમાસી તો
જતાં રહ્યાં બહુ જ દૂર,
અંખો ખોલી જોયું ચોપાસે
તો સ્વર્ણ થયું ચકનાચૂર !

મારા ચોકે પંખી નાનાં,
ઉડ્યા કરે છાનાંમાનાં,
એક ઝાડથી બીજે ઝાડ,
આ ઝાડથી પેલી ઝાડ.
કુઝ કુઝ કોયલ ટહુકે,
ટે..હુ..ક ટે..હુ..ક કરે મોર,
ચક ચક કરતાં ચકલાં નાનાં,
કા..કા.. નો છે કલશોર.
દાણા વેર્યા પંખી માટે,
ભેગાં થયાં ચણવા કાજે,
ચણતાં પંખી સૌને ગમે,
જાણે દેવ આંગણ રમે !

૩૧ કસેનિક નાના

અમે દેશના સૈનિક નાના,
સરહદ સાચવવા જવાના,
ભારતમાની રક્ષા કરશું,
ફરજ અમારી હોંશે બજવશું.

જનમભૂમિ છે પ્રાણથી ઘારી,
શાન એની જગમાં ન્યારી,
ડાધ એમાં ના પડવા દઈએ,
શપથ એવા અમે સૌ લઈએ.

નીતિથી જીવશું સતને મારગ,
આબાદ થશે દેશ આ ભારત,
સપૂત સધળા માના સંતાનો,
સૌ સમાન, ના મોટો કો નાનો.

૩૨ કમા આવ્યા

મારે ઘેર મામા આવ્યા,
છોકરાં માટે એ શું લાવ્યા ?
મામા લાવ્યા હલવો મીઠો,
ઢીગલી લાવ્યા ગાતી ગિતો.

મમ્મી માટે સાડી લાવ્યા,
કેમેરાથી ઝોટા પાડ્યા,
પર્ખા માટે પેન્ટ લાવ્યા,
વહાલા મામા ભલે આવ્યા.

૩૩ કરાષ્ટ્રપિતા અમારા

ગાંધી બાપુ દેશના ખારા,
રાષ્ટ્રપિતા છે એ અમારા,

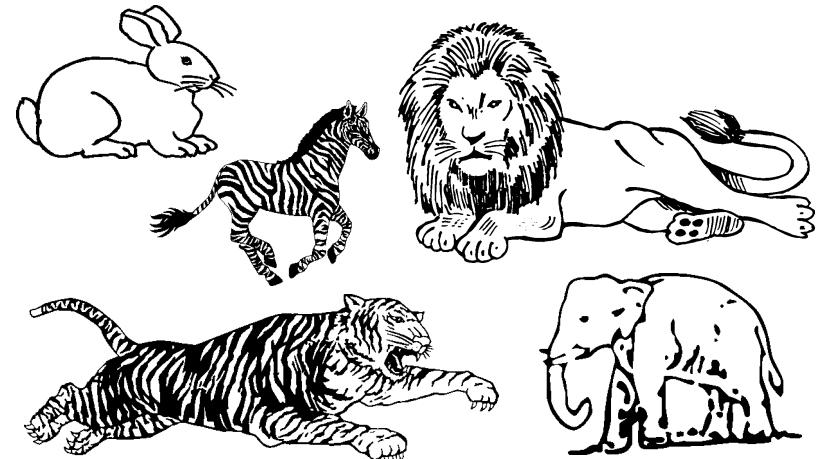
અંગ્રેજોનું રાજ હતું અહીં,
ગુલામ હતો આ દેશ,
બાપુ લડવા એની સામે
ડળ્યા નહિ લવલેશ.

અહિસાના શક્ત ગ્રહીને,
સત્યાગ્રહ કીધા અનેક,
બોલ જીલવા બાપુના
ચાલીસ કરોડ સૌ એક.

જેલ ગણી મહેલ બાપુએ,
પણ કદી ના તોડવું,
આજાએ થયો દેશ આખરે,
અંગ્રેજે ભારત છોડવું.

શાંતિના એ દૂત ન્યારા,
રાષ્ટ્રપિતા હતા અમારા.

૩૪ વનમાં અમે જઈશું

વનમાં અમે જઈશું ભાઈ,
સસલાં હશે શિયાળભાઈ,
વાનર હરણાં સાબરણિંગ,
વાઘ ચિત્તો હાથી સિંહ.

સૌ પ્રાણીનો મેળો ત્યાં,
માણસ સંતાતો ફરતો જ્યાં,
વાઘ મામો, સિંહ રાજ;
છોડે ના કોઈને સાજમાજા.

વનમાં ફરવું સાવધ થઈ,
જલદી પાછા વળવું ભઈ.

૩૫ કવિ મોટા થાવું છે

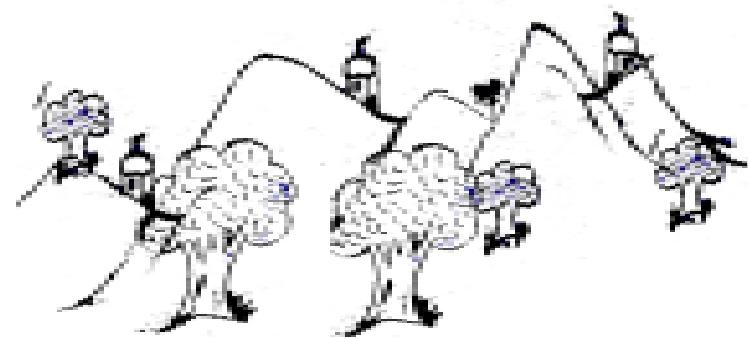

મારે કવિ મોટા થાવું છે,
ટાગોર જેવું ગાવું છે,
વન ઉપવનમાં ફરતાં ઘૂમતાં
ફળ મળે તે ખાવું છે, - મારે.

મારે પાયલોટ થાવું છે,
ગુંચે ગગનમાં જવું છે,
ચાંદામામા પાસે જઈને
ગાલે એમને ચૂમતું છે, - મારે.

કદીક જઈ વાદળની પાસે
પાણી ચોખ્યું પીવું છે,
પવન-પાંખે ઊડી ત્યાંથી
સાગર પાર થાવું છે, - મારે.

૩૬ કુંગર ચઠીએ

ચાલો સાથી કુંગર ચઠીએ,
શરીર ને મન હુરસ્ત કરીએ;
મોટી નાની ભેખડ હશે,
જતજતનાં ઝાડ મળશે;

સૌની સાથે દોસ્તી કરીએ,
ચાલો ભેડુ કુંગર ચઠીએ.

ક્યાંકથી ઝરણાં હશે જમતાં,
જમજમ સંગીત તાલે રમતાં;
દેવ દેવીનાં સ્થાનક જોતાં
દર્શન કરીને પાવન થઈએ;
પંખીના ગીત ભેગાં ભળીએ,
ચાલો દોસ્તો કુંગર ચઠીએ.

૩૭ ઠ નીડર થઈને જીવીએ

મેં એક બાવો દીઠો'તો,
એને જોઈ હું બીધો'તો,
હું તો ત્યારે રડવા લાગ્યો,
બાએ આવી છાનો રાખ્યો.

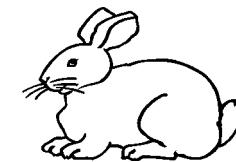
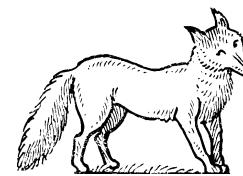
‘બેટા ના બાવાથી ડરીએ,
‘જ્ય રામજીકી’ એને કહીએ,
‘લોટ લેવા એ તો ફરતો,
‘બાળકોને કાંઈ ના કરતો.’

બાની વાત મનમાં વસી,
તેથી તો મેં દીધું હસી,
આવી રીતે બહાદુર બન્યો,
મનમાંથી ડર જતો રહ્યો.

કહ્યું કાકાએ ત્યારે એવું,
યાદ સૌએ કરવા જેવું:
‘નીડર થઈને જગમાં જીવીએ,
પ્રેમ દઈને પ્રેમ લઈએ.

૩૮ ઠ હીંચકો બાંધ્યો

સસલાભાઈએ હીંચકો બાંધ્યો,
કિચૂડ કિચૂડ ગાતો રે,
આંબા ડાળે જૂલવા લાગ્યા,
હૈયે આનંદ ના માતો રે.

રૂડો રૂપાળો જૂલો જોઈ
શિયાળભાઈ આવ્યાં રે,
બોલ્યાં : ‘શાબાશ સસલાભાઈ
આપણો સૌએ ફાવ્યાં રે.’

‘લાવો જૂલું હું પણ થોડું,
જ્ય તમારી બોલીશ રે,’
સસલું કહે : ‘તું લુચ્યું ઘણું
બેઠા પછી ના છોડીશ રે.’

સાંભળીને શિયાળ શરમાયું,
પાછા પગલે ભાગ્યું રે,
ચાલાક સસલું ના ભરમાયું,
લુચ્યું શિયાળ નાહું રે !

‘મરજવો બનીને પખા
દરિયામાં હું દૂબકી દઈશ,
મૂઠી મોતી લઈને સાચાં
હેમખેમ આવી જઈશ.’

‘જોજે મમ્મી હું અવકાશે જઈશ,
સુનીતા જેવી બહાદુર થઈશ,
ચાંદામામાનો દેશ જોઈ,
હસતી રમતી આવી જઈશ.’

બાળકોની હિંમત જોઈ
પખા મમ્મી હરખાયાં બહુ,
‘શાબાશ બેટા શૂરવીર થજો’
એમ કહીને હસ્યાં સહુ.

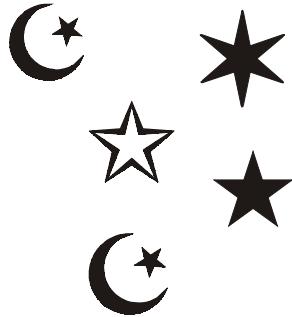

દેવની દયા અમ પર થજો,
શરીર નિરોગી, શુધ્ય મન હજો,
વંદીએ અમે હે મા સરસ્વતી,
ભણી ગણી સૌ કરીએ પ્રગતિ.

આશિષ પામીએ માત પિતાની,
સેવા કરીએ દીન દુઃખીયાંની,
ઘર ગામ હજો આબાદ અમારાં,
સંપે રહીને બનજો નિરાળાં !

વિકાસને પંથ સદા ચાલીએ,
નીતિ નિયમ બધા પાળીએ,
બુધ્ય સદા નિર્મળ હજો અમારી,
સુખ શાંતિ પામો સૌ હે મુરારિ.

૪૧ કાળક જેમ ભાગે છાનાં

ચાંદામામા કેવા નાના,
ગગન ઊરો છાનામાના,
રોજ થોડા મોટા થશે,
થાળી જેવા ગોળ હશે.

વાઢળ ઓથે કદી લપાતા,
મને ભાળી જાણે છુપાતા,
નભ-મેદાને કદી દોડતા,
કદી પા પા પગલી ભરતા.

આજુબાજુ તારા નાના,
ચમકે જાણે ફૂલ મજાનાં,
સૂરજ દાદા આવતા પહેલાં,
બાળક જેમ ભાગે છાનાં !

૪૨ કૃષ્ણ-રામ

ભજે બાળક ભાવે રામ,
હોશે ગાઓ સીતારામ;
ગાયો ચારી વનમાં શ્યામ,
ભજ ગોવિંદા રાધેશ્યામ.

ગાડી છોડી વન મુકામ,
રાવણ માર્યો લંકા ધામ;
રઘુકુલનું ઉજ્ઝું નામ,
બોલો વહાલાં સીતારામ.

બંસી બજાવી રાધા-નામ,
મારી પુતના બાળક શ્યામ,
શલ્યા કીધી અહલ્યા રામ,
દશરથનંદન આનંદધામ.

દમન કીધું કાલીનાગ,
ગોપી સંગે ખેલ્યા ફાગ,
લીલા અદ્ભુત કૃષ્ણ-રામ,
સીતારામ રાધેશ્યામ.

૪૩ ં ચાલ રમીએ કિકેટ મેચ

તારો બોલ, મારું બેટ,
ચાલ રમીએ કિકેટ મેચ;
તું પહેરજે ટોપો મોટો,
મારે માથે નાની હેટ.

પહેલાં બેટીંગ કરીશ હું,
ધીમી બોલીંગ કરજે તું,
આઉટ હું થાઉં ત્યારે,
હું બોલર બેટસમેન તું.

ફિલ્ડિંગ આપણે જાતે ભરશું,
દોડધામ મેદાને કરશું,
હારજીત ના કોઈની થાશે,
બંને જીત્યા એમ ગણશું.

૪૪ ં નિત સવારે

નિત સવારે હસતાં ઊઠી
પ્રભુની પ્રેમે પ્રાર્થના કરજો,
દાતાણ કરી નાહી ધોઈ
માત પિતાને વંદન કરજો.
વાચન લેખન કરીને સૌઅે
સમયસર શાળામાં જાજો.
ગુરુને દેજો અદકેલું માન,
મિત્રો સાથે સંપે રમજો.
કદીક નદી ડિનારે જઈને
પાણી સાથે વાતો કરજો,
હસજો ખાજો ગાજો ફરજો,
છુલાં બાળક આનંદ કરજો.

૪૫ કસ્પન જેમ સરી જશો

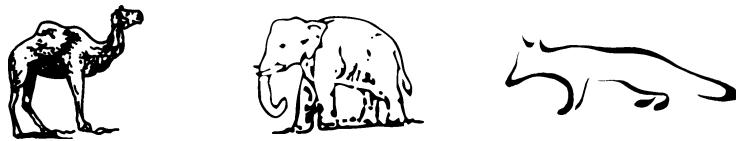
સવારે લખી વાંચીને,
પાઠ સારા ભણીએ,
નિશાળેથી આવી સાંજે
દૂધ નાસ્તો કરીએ.
તાજાં માજાં થઈને પછી
રમવા નીકળી પડીએ,
એનઘેન દીવા ધેન
મિત્રો સાથે રમીએ.
રાજુ હેતલ કરણ રેખા
સૌઅે ભેગાં થઈએ,
સંપે રમતાં સૌઅે ભેરુ
આનંદ મંગલ કરીએ.
બા કહે : ‘બાળપણનો
સમય સોનેરી ગણીએ,
કસ્પન જેમ સરી જશો
લહાવો એનો લઈએ.’

૪૬ રાજ રૂઠ્યા

સિંહ રાજ ગુસ્સે થયા,
ગુફા બહાર ગર્જ રહ્યા;
પ્રાણી પશુ બીધાં બહુ,
‘શું થયું’ એમ પૂછે સહુ.
રાજ રૂઠ્યા ભાગો બાપ,
નહિ તો જીવ ખોશો આપ.
ત્યારે શિયાળ બોલ્યું એમ :
‘અહીંજ રહીએ હેમખેમ;
ક્યાં જઈશું નાસીને સૌ,
વસતીમાં શિકારી બહુ.
પૂછો રાજને કોષ્યા શીદ ?
આજ દિવાળી, કાલે ઈદ.’
ત્યારે બોલ્યા સસલા ભાઈ:
‘સિંહને કોણ પૂછશે બાઈ?’
વાત સાચી શિયાળ બોલ્યું:
‘ભાગો સૌ મારા ભેરુ !’

૪૭ કા ઉખાણાં

- (૧) લાંબી ડોક, ટૂંકી પૂંછ,
પગે ગાદી, ઊંચી ખૂંધ;
હાલક ડોલક ચાલ અની,
ઉતાર એનો કહો બેની.
- (૨) ઊચું કદાવર માણી છે,
લાંબી સૂંઢ દંતશૂળ બે;
સૂપડા જેવા મોટા કાન,
રાજ દરબારે એનાં માન.
બે અક્ષરનું નામ કહો,
ના જાણો તો ચૂપ રહો.
- (૩) ગાણ અક્ષરનું નામ,
લુચ્યાઈ એની ભારે,
જંગલમાં કે સીમમાં ફરે,
ઉં..આ ઉંઆ રાતે કરે.
ભારે પૂછનો નાહિ ભાર,
એનું નામ બોલો યાર.

સ્વાતંત્ર્ય : (૧) શ્રીં (૨) હાથી (૩) વિદ્યાર્થી

૪૮ કા ઘૂમ ઘડાકા

દિવાળીના ઘૂમઘડાકા,
ટોટા કોઠી ભોંય ભડાકા,
તારામંડળ ઝગમગ થાય,
જોઈ બાળક બહુ હરખાય.

રંગોળીથી ચોક શોભંતા,
ભોજન મીઠાં મનભાવંતાં,
નવાં વસ્ત્રો નિત પહેરાય,
અભિનંદનની આપ લે થાય;
હૈયે હરખ ના સમાય,
એમ દિવાળી પુરી થાય.

૪૬ મિઠી યાદો

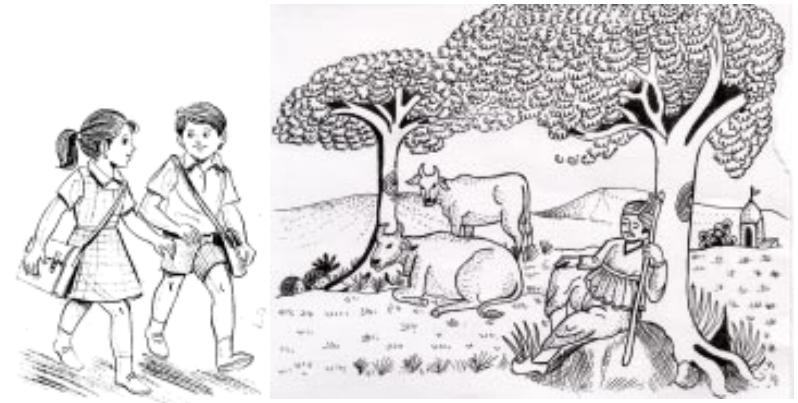

આપણે બે સાથે ભણતાં,
ભેગાં રમતાં ભણતાં લડતાં,
લડીએ તો યે ભેગાં રમતાં,
એકડે ઓકથી સો ગણતાં.

મારે ઘેર રમવા તું આવે,
જતાં નિશાળે મને બોલાવે,
સાંજે સાથે પાછાં ફરતાં,
તરંગોના મહેલ ચણતાં !

પછી હું શહેરમાં ભાગ્યો,
વિયોગ સૌનો વસમો લાગ્યો,
દિવસ સુખના એ ગયા વહી,
મિઠી યાદો હૈયામાં રહી.

૫૦ ચાલો ખેતર

આવો	લાલાં	બાળક	આમ,
ચાલો	ખેતર	કરવા	કામ;
નીદશું	ત્યાં	નકામું	ધાસ,
ચોકખા	કરશું	ઇંડના	ચાસ.
લીલું	ધાસ	લાવશું	ઘેર,
ખાશે	ઢોર,	કરશે	દહેર.
અધિક	દૂધ	દેશે	ગાય,
પીશે	બંને	બેન ને	ભાઈ.
સાંજે	ઘેર	પાછાં	ફરશું,
વાળું	કરીને	વાતે	વળશું,
દાદા	કહેશે	પરીની	વાત,
પછી	ઉંઘશું	આખી	રાત.

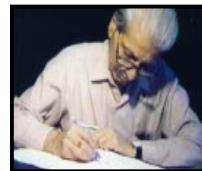
૫૧ ં ગોકુળનો ગોવાળ કનૈયો

ગોવાળનો ખારો કનૈયો
દડો રમવાને જાય છે,
બલરામનો એ નાનો ભૈયો
ગાયો ચરાવવા જાય છે.

ગોકુળનો ગોવાળ કનૈયો
માખણ ચોરી ખાય છે,
જશોદાનો વહાલો છૈયો
ખાતો ખાતો ગાય છે.

મધુર બંસી બજવે કનૈયો
ગોકુળ ઘેલું થાય છે,
યમુના તટ પર રાસ રચૈયો,
થા થા થૈયા થાય છે !

નામ : ચંદ્રકાન્ત હરગોવિંદાસ રાવ, M.A., M.Ed.
વતન : અણાલિયા (જિ. ભરૂચ), કર્મભૂમિ : વડોદરા
અભ્યાસ : એમ.એસ.યુનિ., વડોદરામાંથી બી.આ. (ઓનર્સ), એમ.આ.
અને એમ.એડ. જેવી ડિગ્રીઓ મેળવી. બી.આ.માં આર.બી.
જ.આચ. કાંટાવાલા પ્રાઈઝ અને એ.કે.ટ્રિવેદી પ્રાઈઝ મેળવ્યાં.
કોલેજ કાળથી લેખન વાચનનો શોખ. એમ.આ.ના અભ્યાસ
દરમિયાન F.S.R. કાઉન્સીલમાં ચૂંટાયા.

- ૧૯૫૩ થી ૧૯૫૫, આચાર્ય, શ્રી નવદુર્ગા હાઇસ્કૂલ, ઉમલ્લા.
- ૧૯૫૬ - ૧૯૮૮, શ્રી નારાયણ હાઇસ્કૂલ, વડોદરામાં અચ્ચાપન કાર્ય.
- વડોદરા શહેર માધ્યમિક સંઘમાં ઉપપ્રમુખ અને પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.
- મહારાજ સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી વડોદરા, જેવી આંતરરાષ્ટ્રીયાત્મક યુનિવર્સિટીની સેનેટમાં બે વાર સેનેટર તરીકે ચૂંટાયા.
- ગુજરાત રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ મહામંડળ, અમદાવાદમાં ઉપપ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.
- વડોદરા શહેર વાલી મંડળના પૂર્વમંત્રી અને ઉપપ્રમુખ
- ગુજરાતની જાકીતી સાહિત્યિક સંસ્થા ‘પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા’, વડોદરાના વર્તમાન પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી
- ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર)ની સામાન્ય સભાના પ્રતિનિધિ (૨૦૦૩ થી...)
- ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ (અમદાવાદ) ની મધ્યરથ સમિતિના સભ્ય (૨૦૦૫ થી...)
- પ્રેમદીવાની’, ‘રમત રમાડે રામ’ અને ‘કુમુકુમ પગલે’ જેવી છ સામાજિક નવલક્ષણોના અને ત્રણ નવલક્ષણ સંગ્રહો (‘સ્નેહદીપ’, ‘ધરભણી’ અને ‘અંબાની ડાળે’) ના લેખક તથા ‘છલછલિયાં’ અને ‘ચાંદામામા પોળી’ જેવા બાલકાય સંગ્રહોના કવિ. એક કાવ્ય સંગ્રહ (‘ગોરી મારા ગામની’) પણ પ્રકાશિત થયો છે.
- બે નવલક્ષણો ધારાવાહિક રૂપે પણ પ્રગટ થઈ છે.
- ‘આકાશવાણી’ પરથી વાર્તાઓ, કાવ્યો, નાટકો, વિતનકેખો વગેરે પ્રસારિત થયાં છે અને થાય છે. ટી.વી. પરથી નાટકો ટેલીકાસ્ટ થયાં છે.
- Reference India, Twentieth Century Distinguished who is who અને Indo Arab who is who જેવા પાંચેક આંતરરાષ્ટ્રીય ગ્રન્થોમાં શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈનો પરિચય દુનિયાના લખ્યપત્રિલિટ મહાનુભાવો સાથે પ્રગટ થયો છે.
- ‘બ્રહ્મભહુ મિત્ર મંડળ’ વડોદરાના પૂર્વમંત્રી અને ‘વડોદરા બ્રહ્મભહુ સમાજ’ના સ્થાપક પ્રમુખ.
- કારેલીબાગ, વડોદરામાં છાત્રાલય અને બે કોમ્પ્યુનિટી હોલ સાથે વિશાળ કેમ્પસ ધરાવતી શૈક્ષણિક સંસ્થા ‘શ્રી બ્રહ્મભહુ વિદ્યોનેજિક મંડળ’ના પૂર્વમંત્રી, ઉપપ્રમુખ, પ્રમુખ અને વર્તમાન ટ્રસ્ટી.
- ‘ભહુ ભાસ્કર’ (માસિક)ના પૂર્વ તંત્રી. લગભગ ઉપ વર્ષની તંત્રી તરીકેની સેવા.
- શ્રી બ્રહ્મભહુ વિદ્યોનેજિક મંડળો સન્માન કરી રૂપિયા એક લાખની થેલી શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈને અર્પજા કરી હતી, જેમાં રૂ. પાંચ હજાર ઉમેરી તેમજો સંસ્થાને પરત કરી હતી.
- તેમનાં ધર્મપત્ની સૌ. કલાબેન જાણીતા લેખક-પગાકાર સ્વ. શ્રી પ્રહલાદભાઈ બ્રહ્મભહુ (અમદાવાદ)નાં પુસ્તી છે અને ‘બ્રહ્મભહુ ભજિની મંડળ’ વડોદરાનાં પૂર્વ પ્રમુખ છે.